

Sammendrag:

Stryk eller stå

En undersøkelse av faktorer som påvirker resultatene av praktisk førerprøve

Bakgrunn og problemstilling

Statens vegvesen har ønsket å få undersøkt om det er systematiske forskjeller i hvor vanskelig den praktiske førerprøven i kl. B er, avhengig av hva slags trafikkmiljø kandidatene har hatt opplæring i og hva slags trafikkmiljø de kjører opp i. Utgangspunktet er at man mistenker at det kan være vanskeligere å kjøre opp i komplisert trafikk i store byer enn på landsbygda eller i små byer og følgelig at kandidater som kjører opp i storbyene både har hatt en mer krevende opplæring og får en mer krevende førerprøve enn kandidater fra områder der trafikkmiljøet er enklere.

For å undersøke om dette er tilfellet ble det arrangert et forsøk høsten 2002 ved trafikkstasjonen i Moss. 30 kandidater fra Oslo, 30 fra Fredrikstad og 30 fra Mysen/Drøbak avla praktisk førerprøve på en og samme kjørerute og ble vurdert av 12 sensorer hentet fra de samme trafikkstasjonene (4 fra Oslo, 4 fra Fredrikstad, 2 fra Mysen og 2 fra Drøbak)

Hver kandidat ble vurdert av en sensor i forsetet (som avgjorde prøven) og en i baksetet som også vurderte kandidaten i henhold til vanlige prosedyrer. Alle kombinasjoner av sensorer og kandidater ble benyttet.

Gjennom et slikt undersøkelsesopplegg var det mulig å finne ut om kandidatene fra storbyområdene var flinkere ved oppkjøringen til den praktiske prøven, og det var mulig å undersøke om sensorene fra ulike områder vurderte kandidatene forskjellig.

Resultater

Resultatene viser at sensorene ikke alltid vurderer en og samme kandidat likt. I 28 prosent av prøvene vurderte den ene sensoren at kandidaten besto prøven, mens den andre sensoren vurderte kandidaten til stryk. Det viste seg også å være relativt store variasjoner mellom sensorenes registreringer av antall feil. Nå vil det alltid være en viss uoverensstemmelse mellom flere sensorers vurdering av samme kandidat, men resultatene her viser relativt svak reliabilitet ut fra vanlige kriterier.

Om sensor kom fra en trafikkstasjon i storby eller en på landet, hadde ingen signifikant betydning for resultatene. Det var imidlertid en viss tendens til forskjeller i vurderingene mellom kvinnelige og mannlige sensorer, og en viss tendens til at de mest erfarne sensorene krysset av for færre feil på vurderingsskjemaet enn de mindre erfarne sensorene. Det var imidlertid ingen signifikant tendens til at det var lettere å bestå prøven med en erfaren sensor. Det betyr antakelig at de erfarne sensorene baserer vurderingene sine mer på skjønn og mindre på avkryssninger på skjemaet enn hva de mindre erfarne gjør.

Et interessant resultat var at mannlige kandidater i større grad besto den praktiske førerprøven med mannlig sensor, og at kvinnelige kandidater i større grad besto prøven med kvinnelig sensor. Det er uvisst hva dette skyldes, men det kan tenkes at mannlige sensorer, som gjennomgående er mer erfarne, aksepterer (og premierer) en kjørestil som er mindre korrekt i forhold til regelverket og mer "normal" enn det de kvinnelige sensorene gjør. Det kan føre til at mannlige kandidater favoriseres av mannlige sensorer og at kvinnelige kandidater favoriseres av kvinnelige sensorer.

Et annet interessant resultat var at uoverensstemmelsen mellom sensorvurderingene ser ut til å være større med utenlandske enn med norske kandidater. Hva det skyldes er uvisst, men det kan bety at det for mange sensorer er vanskeligere å tolke utenlandske kandidaters kjøreatferd.

Kandidatene fra Oslo var gjennomgående svakere enn kandidatene fra Mysen/Drøbak og Fredrikstad, til forskjell fra hva man på forhånd kanskje hadde ventet. Grunnen til dette var imidlertid først og fremst at kandidatene fra Oslo gjennomgående var eldre, og at flere var av utenlandsk opprinnelse. Generelt var det klare tendenser til at de som kjørte opp da de var 19 år eller eldre gjorde det dårligere enn de som kjørte opp som 18-åringer. Det var også helt klare tendenser til at utenlandske kandidater hadde høyere strykprosent enn norske kandidater.

Det viste seg at kandidatene fra Oslo hadde signifikant flere feil ved kjøring på landevei/motorvei enn kandidater fra Mysen/Drøbak og Fredrikstad, etter kontroll for alder og landbakgrunn. Det viste seg også at kandidatene fra Mysen/Drøbak hadde signifikant flere feil ved bykjøring enn kandidater fra Fredrikstad (og Oslo). Vi fant m.a.o. en viss tendens til at det trafikkmiljøet man har erfaring fra under øvelseskjøring påvirker resultatene til prøven. De som har erfaring fra bykjøring gjør det relativt bedre ved bykjøring enn ved landeveiskjøring, mens det omvendte er tilfellet for de som øvelseskjørt mest utenfor byområdene.

Den variabelen som var mest utslagsgivende for antall feil og for sjansen for å bestå prøven, var antall timer ved kjøreskole. Kandidater med mange timer på kjøreskole hadde flere feil og høyre andel stryk enn kandidater med få timer. Samtidig var det klare tendenser til at de eldste kandidatene og de utenlandske kandidatene hadde flere timer på kjøreskole enn andre. Grunnen til at de med mange kjøretimer på skole gjør det såpass dårlig til prøven er at disse har lite privat øvelseskjøring, og at de kjører opp før de har de nødvendige ferdighetene.